

REKOMENDACJE DO KONKURSU NA INICJATYWY LOKALNE
PROJEKT „ZRÓB TO Z NAMI – PODKOWIAŃSKIE INICJATYWY LOKALNE”
PODKOWA LEŚNA, MAJ 2021

Prezentowany dokument zawiera rekomendacje do konkursu na inicjatywy mieszkańców, który zostanie ogłoszony 28 maja 2021 roku przez Centrum Kultury i Inicjatyw Obywatelskich w Podkowie Leśnej, w ramach projektu „ZRÓB TO Z NAMI – PODKOWIAŃSKIE INICJATYWY LOKALNE”. **Uwaga: poniższy materiał nie stanowi raportu badawczego. Ten – zgodnie z harmonogramem – zostanie przedstawiony i opublikowany pod koniec czerwca 2021 roku.**

Rekomendacje zostały opracowane na podstawie badań zrealizowanych przez Fundację Obserwatorium od marca do 25 maja 2021 roku. Do tego momentu przeprowadzono następujące działania badawcze: spotkanie inicjująco-warsztatowe z mieszkańcami Podkowy Leśnej, warsztaty z młodzieżą licealną, badanie ankietowe (w formie elektronicznej i papierowej) wśród mieszkanki i mieszkańców miasta (zarówno uczestniczących, jaki i nieuczestniczących w działaniach CKiIO) oraz spacer etnograficzne, podczas których rozmawiano z osobami angażującymi się w działania lokalne na terenie Podkowy Leśnej. Dokonano także analizy dokumentacji projektowej przekazanej Fundacji przez CKiIO.

Działania badawcze prowadzone w ramach projektu mają charakter diagnozy lokalnej, a ich głównym celem jest:

- 1) rozpoznanie **praktyk kulturowych** społeczności lokalnej;
- 2) rozpoznanie **potencjału kulturotwórczego** społeczności lokalnej;
- 3) określenie **charakteru relacji CKiIO ze społecznością lokalną** (w tym z osobami niekorzystającymi z oferty instytucji), a co za tym idzie,
 - określenie możliwości rozwoju współpracy CKiIO ze społecznością lokalną,
 - określenie możliwości rozwoju współpracy CKiIO z lokalnymi liderami,
 - zainicjowanie działań, które będą służyły pobudzeniu aktywności lokalnych mieszkańców oraz zachęcaniu ich do podejmowania samodzielnych inicjatyw kulturotwórczych.

Kulturę, w tym aktywność kulturalną, uczestnictwo w kulturze itd. autorzy projektu zdefiniowali w szerszej perspektywie. Kultura w rzeczonym projekcie jest traktowana jako przestrzeń, która:

- stwarza pole komunikacji społecznej oraz prezentowania różnych wizji w odniesieniu do wspólnej przestrzeni miasta;
- sprzyja dialogowi i spójności społecznej;
- działa na rzecz wspólnoty, wzmacnia tożsamość i wspólnotę lokalną pomimo istnienia oczywistych różnic;
- sprzyja integracji społecznej;
- stwarza warunki do lepszego poznania się mieszkańców;
- łagodzi antagonizmy, pomaga godzić odmienne punkty widzenia.

Rekomendacje do regulaminu konkursu na inicjatywy lokalne

Zgodnie z założeniami projektowymi, regulamin konkursu na inicjatywy lokalne nie powinien narzucać konkretnej tematyki projektów, dziedzin kultury czy sztuki, których miałyby one dotyczyć itd. W tym aspekcie mieszkańcy mają pełną dowolność. Niemniej, wstępna analiza materiału zgromadzonego i wytworzonego w trakcie dotychczasowych działań badawczych pozwala sądzić, że w konkursie warto wesprzeć inicjatywy, które będą się charakteryzowały niżej opisanymi właściwościami.

Inicjatywy ogólnodostępne (realizowane w przestrzeni miejskiej, otwarte)

W ramach konkursu warto wesprzeć inicjatywy ogólnodostępne, tj. zaplanowane w taki sposób, aby każda zainteresowana osoba miała możliwość swobodnego w nich uczestniczenia.

W pierwszej kolejności mowa tu o inicjatywach realizowanych w ogólnodostępnej przestrzeni miejskiej. Warto zwrócić uwagę, że osoby, które zgłaszały w ankiecie pomysły inicjatyw własnych, często proponowały działania o takim właśnie charakterze. Z kolei spacerety etnograficzne i rozmowy z mieszkańcami pozwalają sądzić, że ci spośród podkowień, którzy nie angażują się zbyt w sprawy lokalne, rzadko uczestniczą w działaniach kulturalnych itp., mogą czuć opór przed pojawieniem się w nieznanym im (nieoswojonym) miejscu (co koresponduje z wnioskami płynącymi z wielu innych obserwacji i badań ogólnopolskich). W trakcie rozmów pojawiło się wręcz stwierdzenie, aby „zorganizować coś bardziej otwartego niż Otwarte Ogrody”.

Aby jeszcze bardziej ułatwić udział osób mniej aktywnych w organizowanych działaniach, warto też w jak największym stopniu ograniczyć wszelkie formalności, które mogłyby utrudnić uczestniczenie w inicjatywie (takich jak zapisy, zgłoszenia itp.). W tym kontekście warto także zwrócić uwagę na termin realizacji poszczególnych działań i uwzględnić sytuację osób pracujących, uczących się itp. (np. realizacja inicjatyw w godzinach popołudniowych lub w weekendy).

Inicjatywy realizowane przez młodzież. Inicjatywy skierowane do młodzieży i/lub studentów oraz realizowane we współpracy (w partnerstwie) z młodzieżą i/lub studentami

Zgodnie z obserwacjami pracowników i wielu badanych mieszkańców, młodzież w niewielkim stopniu angażuje się w działania Centrum czy też szerzej, w działania organizowane w ramach kultury instytucjonalnej (co współgra z obserwacjami w skali ogólnopolskiej). Spostrzeżenie to dotyczy również osób w wieku studenckim. Jako jedną z głównych przyczyn takiego stanu rzeczy wskazywano bliskość Warszawy i konkurencję ze strony tamtejszej oferty kulturalnej i rozrywkowej (z naciskiem na tę ostatnią).

Brak uczestnictwa w ofercie CKiIO nie musi jednak oznaczać kulturalnej bierności młodych ludzi. Warto w tym miejscu przywołać współczesne definicje uczestnictwa w kulturze, wedle których oznacza ono nie tylko udział w kulturze instytucjonalnej, ale również m.in. aktywności, które można podejmować w domu. Mowa tu zarówno o odbiorze oferty kulturalno-artystycznej (słuchanie muzyki, oglądanie filmów itd.) dostępnej w Internecie i innych mediach (co w okresie pandemii stało się praktyką powszechną), jak i twórczości własnej realizowanej bez zewnętrznego wsparcia (np. pisanie bloga, tworzenie muzyki czy amatorskich filmików, bez zamiaru profesjonalizacji tej działalności).

Z punktu widzenia konkursu na inicjatywy lokalne szczególnie istotny jest ten drugi obszar (twórczość własna). Konkurs może być doskonałą okazją, aby realizowane w domowym zaciszu pasje, zwłaszcza te z dziedziny nowych mediów, miały szansę szerszego zaistnienia. Przy czym kluczowy w tym przypadku wydaje się bezpośredni udział młodych

ludzi w wymyśleniu i przeprowadzeniu inicjatywy – tj. ich osobiste sprawstwo. Dlatego rekomendujemy wspieranie inicjatyw, które miałyby być realizowane przez samą młodzież (niezależnie od grupy docelowej tychże inicjatyw); względnie, aby inicjatywy kierowane do młodych ludzi były realizowane z ich udziałem. Podczas oceny projektów z tej drugiej grupy należy zwrócić szczególną uwagę na proponowane sposoby dotarcia do młodych osób, jak również sposoby włączenia ich w działania (dotyczy to również inicjatyw kierowanych do młodzieży, które z jakichś względów nie będą zakładały jej udziału w realizacji projektu).

Inicjatywy integrujące i aktywizujące mieszkańców (w tym wielopokoleniowe oraz skierowane do grup i osób, które w niewielkim stopniu uczestniczą w życiu kulturalnym lokalnej społeczności, np. ze względu na narodowość, miejsce zamieszkania, sytuację materialną i socjalną itp.)

Wielu badanych mieszkańców Podkowy Leśnej jednoznacznie wskazywało na potrzebę organizowania wydarzeń integracyjnych, wzmacniających wspólnotę – w mniejszym stopniu podkreślana była potrzeba oferty *stricto* kulturalnej. Częściowo wynika to niewątpliwie ze zmęczenia stanem epidemii i izolacją („raczej teraz oczekujemy zwykłego wyjścia z domu i porozmawiania z ludźmi niż wspinania się na wyżyny intelektualne”). Z drugiej strony warto przypomnieć, że brak spójności społecznej został wymieniony jako główny deficyt już we wstępnej diagnozie sporządzonej na użytek wniosku o dofinansowanie projektu w ramach programu „DK + IL”. Spacerzy etnograficzne pozwalają sądzić, że przekonanie o „kryzysie społeczności lokalnej” jest podzielane przez wielu mieszkańców, którym nie jest obojętny los podkowieńskiej wspólnoty i którzy chcą działać na jej rzecz.

W tym miejscu warto zwrócić uwagę na niezwykle istotny, z punktu widzenia prezentowanego opracowania, rys charakterystyczny Podkowy Leśnej. Otóż działa tu wiele osób mocno zaangażowanych w sprawy lokalne miasta, które ze względu na swą aktywność są dobrze znane pozostałym mieszkańcom. Część z tych osób współpracuje z Centrum, co niewątpliwie wzbogaca i urozmaica ofertę instytucji. Warto jednak zwrócić uwagę na pewne zagrożenia, jakie dla społeczności może nieść obecność w jej obrębie silnej, aktywnej, twórczej grupy wyrazistych jednostek.

Z jednej strony, podczas spacerów etnograficznych niektórzy rozmówcy deklarowali swego rodzaju przytłoczenie tym „wszechobecnym aktywizmem” – wspomniano o „klęsce urodzaju”, postulowano, aby „odejść od tego zmasowanego ataku na czas wolny”, aby „nie było takiego ciśnienia, że bądźmy aktywni, róbmy coś”. W odniesieniu do szerszego, ogólnospołecznego kontekstu Podkowy, mówiono o „potrzebie wyciszenia” czy też chęci, aby „znaleźć ten kąt cichy, spokojny dla tych stojących z boku”.

Z drugiej strony uzasadniona wydaje się obawa, że obecność silnej grupy aktywnych i doświadczonych w działaniu mieszkańców może onieśmielać osoby o mniejszej sile przebicia, które chciałyby jednak zaangażować się mocniej w życie kulturalno-społeczne miasta. Warto w tym miejscu wspomnieć, że mieszkańcy, którzy wypełnili ankietę, a zadeklarowali bardzo rzadki udział w ofercie Centrum, wśród form wsparcia, którego by oczekiwali (w przypadku wygranej w konkursie), wskazywali „pomoc w znalezieniu osób/instytucji itp. do współpracy”.

W związku z powyższym oczywistym wydaje się pomysł, aby zaprosić aktywnych mieszkańców do działań wspierających te osoby, które chciałyby się włączyć we wspólne działania, ale trudno im zrobić pierwszy krok. Wsparcie lokalnych aktywistów można by tu potraktować jako rodzaj pieczy mentorskiej. Takie rozwiązanie pomagałoby z jednej strony wykorzystać potencjał tych najaktywniejszych, a z drugiej zapobiegało temu, by zdominowali oni przestrzeń konkursu.

Na zakończenie tej części warto przypomnieć, że omawiana rekomendacja odnosi się do inicjatyw integrujących i aktywizujących mieszkańców. W kontekście wspomnianego wyżej „przytłoczenia aktywizmem” postulat „aktywizacji” społeczności lokalnej wydaje się jednak niefortunnym sformułowaniem. Można by w zamian mówić o zrównoważonej aktywności, tj. rozłożonej bardziej równomiernie (kierunek rozwoju społeczności mógłby prowadzić od małej grupy ekstremalnie aktywnych osób do dużej grupy aktywnych osób). Wydaje się, że taka zmiana akcentów mogłaby również przyczynić się do większej integracji społeczności miasta.

Inicjatywy, które w sposób twórczy, oryginalny, innowacyjny nawiązują do dziedzictwa kulturowego Podkowy Leśnej. Inicjatywy wykorzystujące potencjał przyrodniczy Podkowy Leśnej i/lub zakładające partycypacyjne planowanie i zagospodarowywanie wspólnej przestrzeni

Zarówno w ankietach, jak i podczas rozmów z mieszkańcami pojawiło się wiele głosów nawiązujących do dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego Podkowy Leśnej. Warto jednak zauważyć, że obszary te bywają różnie postrzegane.

Czym innym będzie wtopiony w zieleń miasta ogródek przydomowy dla osoby, która musiała się z nim zmagać od dzieciństwa, czym innym dla tej, która uciekła doń niedawno, ze zgiełku wielkiego miasta. Czym innym będą zabytkowe wille dla pasjonata, z dziada pradziada, historii Podkowy, czym innym wreszcie dla człowieka zapracowanego, który marzy o tylko o tym, by po ciężkim tygodniu wybrać się z rodziną na przejażdżkę rowerem. Tego rodzaju dualizmy – związane ze zmieniającą się strukturą społeczną Podkowy Leśnej – wydają się być wpisane w obecną, żywo ewoluującą tkankę miasta. Można by nawet sądzić, że dla niektórych „starych” mieszkańców Podkowa przestała być „swoją”, a dla niektórych „nowych” – jeszcze być nie zaczęła.

Powyższy akapit to zapis wrażeń (fragment tzw. dziennika emocjonalnego – autoetnograficznej techniki badawczej), które stanowią przyczynek do lepszego rozpoznania potencjału lokalnej społeczności. Zgadza się ze stwierdzeniem, że zarówno dziedzictwo kulturalne, jak i przyroda mogą stać się tu doskonałą platformą dialogu pomiędzy odrębnymi grupami mieszkańców, prowadzonego z poszanowaniem różnych wizji i różnych punktów widzenia.

Warto na koniec dodać, że duża część inicjatyw proponowanych przez ankietowanych mieszkańców nawiązywała bądź to do lokalnych tradycji, bądź do kwestii przyrodniczo-ekologicznych.

Rekomendowane formy wsparcia wnioskodawców

Zgodnie z odpowiedziami osób, które wzięły udział w ankiecie, podczas realizacji inicjatyw lokalnych przydatne byłoby wsparcie w następujących obszarach (kolejność odpowiedzi została przedstawiana zgodnie z liczbą głosów na daną formę wsparcia):

- pomoc w promocji działania;
- użyczenie przestrzeni;
- wsparcie techniczne;
- użyczenie sprzętu;
- pomoc w znalezieniu osób/institucji itp. do współpracy;
- pomoc w szczegółowym zaplanowaniu działania;

- wsparcie merytoryczne;
- pomoc graficzna.

Rekomendowany zapis w regulaminie konkursowym

Preferowane będą inicjatywy:

- A. ogólnodostępne (realizowane w przestrzeni miejskiej, otwarte);
- B. zgłoszone i realizowane przez młodzież;
- C. skierowane do młodzieży i/lub studentów, a jednocześnie realizowane we współpracy (w partnerstwie) z młodzieżą i/lub studentami;
- D. o dużym potencjale aktywizacyjnym i integrującym mieszkańców (w tym wielopokoleniowe oraz skierowane do grup i osób, które w niewielkim stopniu uczestniczą w życiu kulturalnym lokalnej społeczności, np. ze względu na narodowość, miejsce zamieszkania, sytuację materialną i socjalną itp.);
- E. nawiązujące w sposób twórczy, oryginalny, innowacyjny do dziedzictwa kulturowego Podkowie Leśnej;
- F. wykorzystujące potencjał przyrodniczy Podkowie Leśnej i/lub zakładające partycypacyjne planowanie i zagospodarowywanie wspólnej przestrzeni.

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu w ramach programu Narodowego Centrum Kultury „Dom Kultury+ Inicjatywy lokalne 2021”

CENTRUM KULTURY
I INICJATYW OBYWATELSKICH

obserwatorium

Badanie jest realizowane przez Fundację Obserwatorium, na zlecenie Centrum Kultury i Inicjatyw Obywatelskich w Podkowie Leśnej, w ramach projektu pt.: „Zrób to z nami – Podkowieńskie Inicjatywy Lokalne”, dofinansowanego ze środków Narodowego Centrum Kultury w ramach programu „Dom Kultury + Inicjatywy lokalne 2021”.